

Treball de Grau

Curs 2013-14

**Formes i usos de l'article
definit masculí al Sènia**

NÚRIA GIL BORDES

TUTORES:

NEUS NOGUÉ SERRANO

CLÀUDIA PONS MOLL

Barcelona, 16 de juny del 2014

A Alicia, Carmen, Cristina, Iolanda,

Lucas, Marisín, Maximina, Núria,

Tere, Tresina i Vicentica.

A Clàudia.

A Domingo i a Teresa.

A Elena i a Enric.

A Luc.

Índex

1. Introducció.....	3
1.1. Caracterització de la varietat dialectal.....	5
1.2. Objectius i hipòtesis.....	6
2. Metodologia.....	8
3. Marc teòric: la teoria de l'optimitat.....	12
3.1. Funcionament bàsic de la teoria.....	12
3.2. Jerarquia de restriccions.....	13
3.3. La gramàtica universal.....	14
3.4. Els fonaments de la teoria de l'optimitat.....	15
3.5. L'al·lomorfa en la teoria de l'optimitat.....	15
3.5.1. L'al·lomorfa fonètica.....	16
3.5.2. L'al·lomorfa fonomorfològica.....	17
3.5.3. L'al·lomorfa mixta.....	17
4. Estat de la qüestió.....	18
4.1. L'article definit: qüestions generals.....	18
4.2. Les variants dialectals de l'article definit.....	20
4.3. L'article definit clàssic: evolució i extensió.....	21
4.4. L'article en la nostra varietat dialectal.....	23
5. Generalitzacions descriptives i anàlisi dels resultats.....	28
5.1. Article definit masculí singular.....	28
5.2. Article definit masculí plural.....	36
6. Conclusions.....	41
7. Bibliografia.....	43
8. Annexos.....	46

1. Introducció

Lo Sénia no és frontera

Aquest treball sorgeix arran d'una conversa a Twitter amb gent dels Ports i el Matarranya sobre si als seus pobles s'utilitza l'article *lo*. Després d'observar que aquest article es realitza amb certa variació, com veurem més endavant, i que aquesta variació no havia estat estudiada, em vaig plantejar estudiar-lo a les Terres del Sénia, la terra on he crescut.

La varietat que es parla en aquest territori fronterer amb el riu Sénia ha estat força estudiada. Hi ha, doncs, diversos aspectes del dialecte que ja han estat investigats. Malgrat això, no disposem d'un estudi aprofundit sobre l'article que especifique quines són les formes que poden aparèixer ni quan poden aparèixer. De fet, sovint es diu que en aquest territori l'article masculí singular és *lo* i el plural *los*, i això, realment no és gaire exacte. Així doncs, creiem que amb aquest estudi podem contribuir al coneixement de la nostra varietat lingüística aportant una sistematització de l'alternança en l'article definit masculí.

Les Terres del Sénia són el territori que voreja el riu Sénia, que fa de frontera administrativa i política entre el Principat de Catalunya i el País Valencià. Malgrat que formen part de comunitats autònomes diferents, les diferències entre els pobles de les dues ribes del Sénia són ínfimes. En la il·lustració 1, veiem la situació d'aquest territori.

Il·lustració 1: Les terres del Sénia.

Font: <http://www.tauladelsenia.org/niv2.php?id=8>

Els pobles que hem estudiat en aquest treball són els que s'indiquen a la taula 1.

LOCALITAT	NOMBRE D'HABITANTS	COMARCA
Alcanar	10.389	Montsià
Rossell	1.097	Baix Maestrat
Sant Jordi	1.127	Baix Maestrat
Sant Rafel	546	Baix Maestrat
Ulldecona	7.240	Montsià
Vinaròs	28.829	Baix Maestrat

Taula 1: Municipis, habitants i comarques

1.1. Caracterització de la varietat dialectal

El parlar dels pobles que estudiem és una varietat del català occidental. Més concretament, és una varietat de transició entre el valencià i el nord-occidental. Hi ha autors que divideixen el parlar d'aquests pobles en funció de la frontera administrativa i política situada al riu Sénia: de manera que consideren que el parlar de les localitats situades al sud del riu —com Rossell, Sant Jordi, Sant Rafel i Vinaròs— és valencià septentrional, i el parlar de les localitats que es troben al nord del riu —com Alcanar i Ulldecona— és tortosí. Ara bé, com apunta Colomina (1999: 87), la delimitació de l'extensió del tortosí no està exempta de dificultats: els mateixos autors que en un moment determinat consideren que el tortosí es parla al Baix Ebre, la Terra Alta i el Montsià (Veny, 1978: 99 i Massip 1986: 634) en un altre moment inclouen en aquesta varietat el Matarranya, els Ports i el Maestrat (Veny 1982: 148, Massip, 1989: 15). Gimeno (1986: 626-627), per la seua banda, proposa elevar el tortosí a la categoria de subdialecte del català occidental, com el valencià o el nord-occidental, però també

considera prudent subdividir el tortosí en septentrional i meridional (Gimeno: 1992: 171) a causa de certes diferències entre els parlars del nord i els del sud.

Colomina (1999: 88) considera que convindria mantenir la posició tradicional de considerar el tortosí un subdialecte del nord-occidental parlat al Baix Ebre, el Montsià, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre. A la vegada, però, reconeix que el Baix Maestrat presenta «trets tortosins abundants» (1999: 88). I al mateix temps, considera que el tortosí té pocs trets que el caracteritzen, que són, bàsicament, dos: una «plètor de variants» en la morfologia verbal, amb una forta tendència a les velaritzacions, i les persones 4 i 5 del present de subjuntiu manllvades de l'imperfet de subjuntiu. Més endavant, manifesta que «convindria prescindir de criteris polítics a l'hora de delimitar el valencià septentrional» (Colomina, 1999: 95) ja que una sola isoglossa permet dividir el parlar del Baix Maestrat i el Montsià. Aquesta diferència és un fenomen de la morfologia verbal, segons el qual, els valencians dirien *-ares*, *-eres* o *-ires* allà on els tortosins dirien *-esses*, *-isses*. Posteriorment, però, el mateix autor indica que al Baix Maestrat l'imperfet de subjuntiu és *-esses*, com en tortosí. De manera que la isoglossa que permetria dividir el Baix Maestrat i el Montsià desapareix. Siga com siga, els trets que permeten distingir el valencià septentrional són, segons Colomina (1999: 95), els següents:

- Manteniment de sibilants alveolars i palatals sonores.
- Elisió de la dental en els grups finals *-nt* i *-lt*.
- Terceres persones del singular de present d'indicatiu de la primera conjugació en *-e*.
- Manteniment de la *s* en el sufix *-esa*.

Cal aclarir que, aquestes característiques són compartides amb el tortosí i que, a més, la tercera no es produeix en alguns pobles, com ara Vinaròs. A més, com Colomina (1999: 96) apunta, al Baix Maestrat es pronuncien *as-*, *am-*, *an-* i *aix-* els grups inicials *es-*, *em-*, *en-* i *eix-* i els imperfets de subjuntius es realitzen, com ja hem dit, en *-esses*. De manera que obtenim dues característiques més que no divergeixen del tortosí.

En definitiva, podem comprovar que no trobem cap diferència que valide la distinció entre tortosí i valencià septentrional pel que fa al territori que ara ens ocupa. Per tant, en aquest treball considerem que el parlar d'Alcanar i Ulldecona i el parlar de Rossell, Sant Jordi, Sant Rafel i Vinaròs pertanyen a una mateixa varietat dialectal, anomenada tradicionalment *tortosí*.

1.2. Objectius i hipòtesis

L'objectiu principal del treball és estudiar l'article definit masculí en localitats del nord de Castelló i el sud de Tarragona. Els objectius més específics són recollir-ne les formes i establir els contextos en què apareixen, en les localitats estudiades. També es pretén apuntar les causes lingüístiques o extralingüístiques que determinen la tria de cadascuna d'aquestes formes i comparar les formes de l'article a les dues ribes del Sénia.

Partim de tres hipòtesis. En primer lloc, considerem que la tria d'al·lomorfs de l'article definit masculí està condicionada fonològicament. En el cas de l'article definit masculí plural, apareix la forma asil·làbica [l] quan va precedida o seguida d'una vocal i apareix la forma sil·làbica [lo] quan no va ni precedida ni seguida d'una vocal, tal com mostrem en la taula següent (taula 2).

CONTEXT FONOLÒGIC	REALITZACIÓ FONÈTICA
/l/ + vocal	[l] <i>home</i>
vocal + /l/ + vocal	<i>va vore</i> [l] <i>arbre</i>
vocal + /l/ + consonant	<i>va comprar</i> [l] <i>llibre</i>
consonant + /l/ + vocal	<i>ha arribat</i> [l] <i>home</i>
consonant + /lo/ + consonant	<i>ha vingut</i> [lo] <i>senyor</i>
/lo/ + consonant	[lo] <i>carrer</i>

Taula 2: Tria d'al·lomorfs en funció del context fonològic (article masculí singular)

Pel que fa a les formes de l'article definit masculí plural, considerem que apareixen les formes asil·làbiques [ls] i [lz] quan van precedides d'un mot acabat en vocal i apareixen les formes sil·làbiques [los] i [loz] en la resta de casos, tal com il·lustrem a continuació (taula 3).

CONTEXT FONOLÒGIC	REALITZACIÓ FONÈTICA
/loz/ + vocal	[loz] <i>hòmens</i>
vocal + /lz/ + vocal	<i>va vore</i> [lz] <i>arbres</i>
vocal + /lz/ + consonant	<i>va comprar</i> [lz] <i>llibres</i>
consonant + /loz/ + vocal	<i>han arribat</i> [loz] <i>hòmens</i>
consonant + /loz/ + consonant	<i>han vingut</i> [los] <i>senyors</i>
/loz/ + consonant	[los] <i>carrers</i>

Taula 3: Tria d'articles en funció del context fonològic (article masculí plural)

A més, hem de tenir en compte que hi ha una tendència a la simplificació consonàntica quan una nasal o una lateral alveolars van seguides d'una fricativa alveolar, que és la marca o bé de plural, o bé de la segona persona del singular, i seguides, al seu torn, d'un mot començat en consonant, que provoca l'elisió d'aquesta lateral o nasal.

$n/l + C (-s \text{ pl} / 2a \text{ pers sing}) \#\# + C \rightarrow \emptyset + C (-s \text{ pl} / 2a \text{ pers sing}) \#\# + C$

Aquesta simplificació es pot produir, per exemple, en els casos següents:

- (1) Què vols [l'βos] per a sopar?
- (2) Va comprar [z] llibres.

La segona hipòtesi de què partim és que l'article clàssic (*lo, los*) tendeix a aparèixer en contextos informals, mentre que l'article general (*el, els*) tendeix a aparèixer en contextos formals. Per últim, també pressuposem que les formes de l'article són idèntiques a les dues ribes del Sènia.

2. Metodologia

Per a dur a terme aquest treball, hem seguit diverses fases que formen part de la metodologia de l'estudi. Són bàsicament una revisió a la bibliografia que fa referència o bé a l'article definit, en les varietats dialectals properes o similars a la que estudiem, o bé al marc teòric; la recollida de dades, a través de les entrevistes; el tractament que n'hem dut a terme, i l'anàlisi a través de la teoria de l'optimitat. Les detallem tot seguit.

En primer lloc, hem consultat la bibliografia disponible: monografies sobre els parlars de les comarques que estudiem, altres estudis similars, corpus, atlas lingüístics, treballs relatius al marc teòric, etc. Així, hem pogut establir l'estat de la qüestió i començar el treball de recerca pròpiament dit partint dels coneixements del que s'ha estudiat fins ara.

La metodologia que vam utilitzar per a la recollida de dades és l'entrevista oberta, en què es tracta de fer parlar l'informador de temes agradables (Montoya, 1997: 409). En el nostre cas, el tema de l'entrevista era l'escola al llarg del segle xx i buscàvem experiències personals al voltant d'aquest tema. Els informadors en cap cas sabien que estudiàvem l'article, ni res relacionat amb la llengua, els explicàvem que fèiem un treball sobre l'escola a les comarques del nord de Castelló i el sud de Tarragona.

Per dur a terme les entrevistes, vam elaborar un guió amb preguntes obertes sobre l'escola. Per assegurar-nos que apareixien tots els contextos fonològics que podien condicionar la tria d'allo-morfes, també vam dissenyar un qüestionari en què demanàvem als informants que diguessen l'article que utilitzarien en cada cas. El qüestionari està format per apartats i en cada apartat l'article es troba en un context fònic diferent. El qüestionari, però, no va funcionar ja que els informants solien respondre amb la forma normativa i no amb la forma que utilitzen normalment. Per

això, vam decidir deixar d'utilitzar-lo i continuar la recerca simplement a través de les entrevistes.

En la realització de les entrevistes, vam procurar que l'informant no se sentís formalment entrevistat sinó que fos una conversa més o menys dirigida en què, fins i tot, podien participar els dos informadors de cada poble. En general, durant l'entrevista, m'acompanyava Elena Bordes, que sovint coneixia algun informant del poble, i que intervenia en la conversa —bé explicant alguna experiència personal, bé fent preguntes per comparar la seua escola amb la de l'informant— per tal de fer-la tan natural com fos possible.

És important destacar que la situació de l'entrevista havia de ser informal perquè, en la primera entrevista, la informant se sentia entrevistada formalment i no parlava amb naturalitat, de manera que les formes dels articles que utilitzava eren diferents: optava per l'article general en la majoria de casos. Quan l'entrevista va acabar, la informant va començar a parlar amb naturalitat i, llavors, les formes dels articles coincidien amb les de les hipòtesis que hem apuntat.

Vam entrevistar dos informants de cada localitat que estudiem ja que no volíem fer l'estudi amb un informant únic de cada localitat. Les condicions que havien de complir els informadors són les següents: tenir el català com a llengua materna, ser nadius de la localitat que estudiem, tenir pares i cònjuge de la mateixa localitat, no haver passat períodes de temps llargs fora del poble, ser d'una classe social mitjana i ser majors de 40 anys. Vam descartar els joves perquè vam observar que tenen més influència de la llengua estàndard i que podien fer desviar els resultats de l'estudi. L'extensió d'aquest treball no ens ha permès estudiar l'article tan detingudament com hauríem volgut i per això vam haver de prescindir d'alguns aspectes.

A la taula següent podem observar algunes característiques dels informants. Tots tenen en comú els requisits de ser nadius de la localitat estudiada, ser fills de persones de la mateixa localitat, tenir només el català com a llengua materna i no haver passat temporades llargues fora de la localitat.

LOCALITAT	INFORMANT 1	INFORMANT 2
Alcanar	Edat: 44 anys Sexe: dona Estudis: universitaris	Edat: 66 Sexe: home Estudis: bàsics
Rossell	Edat: 79 anys Sexe: dona Estudis: bàsics	Edat: 50 anys Sexe: dona Estudis: secundaris
Sant Jordi	Edat: 79 anys Sexe: dona Estudis: bàsics	Edat: 50 anys Sexe: dona Estudis: secundaris
Sant Rafel	Edat: 52 Sexe: dona Estudis: secundaris	Edat: 66 Sexe: dona Estudis: secundaris
Ulldecona	Edat: 84 anys Sexe: dona Estudis: bàsics	Edat: 55 anys Sexe: home Estudis: secundaris
Vinaròs	Edat: 73 anys Sexe: dona Estudis: bàsics	Edat: 50 anys Sexe: dona Estudis: secundaris

Taula 4: Característiques dels informants

Una vegada vam realitzar les entrevistes, vam transcriure les frases en què apareix l'article definit masculí. A continuació, vam dissenyar unes taules en què hem anotat els resultats de cada informant de cada poble (annex 3). En la transcripció podem observar la variació que experimenten les formes de l'article segons el context.

3. Marc teòric: la teoria de l'optimitat

Aquest treball s'aixopluga sota el marc teòric de la teoria de l'optimitat (d'ara endavant TO). Tot seguit, pretenem explicar-ne, breument, el funcionament bàsic malgrat la complexitat de la teoria. En primer lloc, cal tenir en compte que la TO és continuadora del generativisme clàssic en alguns aspectes essencials: postula dos nivells de representació —el de les formes subjacents i el de les formes superficials— i suposa que la capacitat del llenguatge és innata (Pons, 2007: 7). Sorgeix amb la voluntat d'eliminar les derivacions i els sistemes de regles de les teories anteriors, i amb la motivació de trobar els principis que motiven la variació de les llengües. Comparteix amb la fonologia generativa clàssica la voluntat de trobar els principis universals que governen la facultat del llenguatge (Pons, 2007: 18).

3.1. Funcionament bàsic de la teoria

La TO suposa tota una revolució respecte dels models generatius clàssics, fonamentalment, pel que fa a la manera de relacionar les entrades (*input*) i les sortides (*output*) (Jiménez, 1997: 13). En aquest marc, hi ha una sèrie de restriccions universals que són transgredibles i estan jerarquitzades. La teoria preveu que, per a cada forma subjacent, es genera un conjunt infinit de formes possibles que s'anomenen candidats. Un dels candidats és seleccionat com a òptim. Aquest és el que viola en menor grau aquest conjunt de restriccions en conflicte, o, en altres paraules, el que satisfà millor la jerarquia de restriccions d'una varietat lingüística (Pons, 2007: 19).

En la TO, la variació lingüística s'explica en funció de la importància que les gramàtiques de cada llengua atorguen a cada restricció, és a dir, en funció de la jerarquia de les restriccions universals de les llengües. L'ordenació de restriccions és específica per a cada llengua, i, de fet, per a cada varietat, i expressa la importància de

les restriccions en cada cas (Lloret, 2011: 2). Així doncs, la TO considera, des de bon començament, la possibilitat de variació ja que els candidats són seleccionats d'entre un conjunt d'opcions que, en altres circumstàncies, poden constituir sortides òptimes (Jiménez, 1997: 332). Per tant, els candidats són candidats òptims potencials d'altres varietats lingüístiques.

3.2. Jerarquia de restriccions

Un dels aspectes crucials de la TO és la jerarquitització de restriccions: les restriccions situades més amunt en la jerarquia són més determinants que les situades més avall per a la selecció d'un candidat òptim. Ara bé, un candidat pot ser seleccionat com a òptim encara que transgredisca alguna restricció (Pons, 2007: 19).

Les restriccions poden ser de marcatge o de fidelitat. Les restriccions de marcatge expressen la conveniència d'obtenir formes superficials ben formades estructuralment en detriment de la preservació de les propietats de la forma subjacent (Pons, 2007: 20). Actuen damunt de les formes superficials, prohibeixen estructures fonològiques marcades i promouen les estructures més afavorides interlingüísticament, imposades per condicionaments de tipus articulatori, acústic i perceptius (Pons, 2007: 20). També expressen les preferències fonològiques que mostren les llengües (Lloret, 2011: 2).

Les restriccions de fidelitat fan referència a les relacions que s'estableixen entre les formes subjacents i les formes superficials (Pons, 2007: 20). Procuren que les formes superficials siguin idèntiques —fidels— a les formes subjacents corresponents (Pons, 2007: 20). Solen prohibir tot canvi en la forma superficial de les propietats dels segments originals. Limiten el canvi entre l'*input* i la forma superficial corresponent (Lloret, 2011: 2). Qualsevol procés que implique modificacions en la forma subjacent és una transgressió d'aquest tipus de restriccions.

3.3. La gramàtica universal

La TO s'entén com un mecanisme *input-output* que relaciona una forma superficial amb una forma subjacent. Els components de la gramàtica, tal com recull Pons (2007: 21), són:

- Generador (GEN) genera un conjunt de formes superficials per a una determinada entrada lèxica.
- Avaluador (AVAL) avalua aquests formes i en selecciona l'òptima segons una jerarquitzaió de restriccions.
- Llexicó (LEX) és l'element que conté totes les representacions lèxiques dels morfemes.

Segons Jiménez (1997: 20), la gramàtica universal està formada per un conjunt de principis universals, que en la TO anomenem CON; una funció que forneix el conjunt de candidats possibles per a cada entrada, que en la TO anomenem GEN, i una funció que selecciona el candidat òptim, real, en funció de la jerarquia de restriccions de cada llengua particular, que en la TO anomenem AVAL.

3.4. Els fonaments de la teoria de l'optimitat

La TO no és una gramàtica de representacions sinó de principis gramaticals expressats en forma de restriccions que poden ser transgredides i que interactuen entre elles (Lloret, 2011: 2). La TO assumeix els principis o propietats generals de la gramàtica següents:

- Universalitat: la gramàtica universal forneix un conjunt CON de restriccions, que són universals i es troben universalment en totes les gramàtiques.
- Violabilitat: les restriccions són violables, però les violacions són mínimes.

- Jerarquització: per a cada llengua, les restriccions de CON estan jerarquitzades d'una manera particular. Una gramàtica és una ordenació particular del conjunt de principis.
- Paral·lelisme i globalitat: la tria del candidat que millor satisfà la jerarquia de restriccions es porta a terme sense estadis intermedis entre formes subjacents i formes superficials i tenint en compte alhora la totalitat de la jerarquia i la totalitat dels candidats.

3.5. L'al·lomorfa en la teoria de l'optimitat

El morfema és la unitat mínima bàsica de la morfologia i és una unitat abstracta. És la mínima unitat de l'anàlisi gramatical en què conflueixen propietats relacionades amb els diferents nivells d'aquesta anàlisi (Pérez Saldanya et al, 2004: 21). Segons Saldanya (2004: 22), els morfemes poden presentar propietats relacionades amb el nivell fonològic, en tant que tenen una forma fonològica concreta; amb el nivell morfològic, en tant que poden ser una arrel o un afix; amb el nivell sintàctic, d'acord amb la categoria lèxica a què pertanyen o que imposen al mot; amb el nivell morfosintàctic, en tant que imposen unes propietats flexives, i amb el nivell semàntic, en tant que poden tenir un significat determinat. Aquesta definició dels morfemes com a conjunts de propietats gramaticals permet explicar el fet que hi hagi morfemes que puguin no tenir alguna —o algunes— d'aquestes propietats.

Saldanya (2004) considera el *morf* com la realització fonològica d'un morfema —que com hem dit és una unitat abstracta que presenta propietats gramaticals— i els *al·lomorfs* com les variants condicionades d'un morfema en aquells casos en què un morfema presenta més d'un morf. En la mateixa línia, Mascaró (2002: 479) anomena *morf* la forma fonològica d'un morfema i defineix amb el terme *al·lomorfa* cadascun dels diversos morfs. Així que els morfs i els al·lomorfs comparteixen totes les

propietats dels diferents nivells de l'anàlisi gramatical del morfema al qual representen excepte les del nivell fonològic.

Tradicionalment, es parla d'al·lomorfa per fer referència al fenomen d'alternança d'al·lomorfs d'un mateix morfema, entès com la unitat gramatical mínima de l'anàlisi morfològica (Lloret, 2011: 1). Podem distingir tres tipus bàsics d'al·lomorfa: l'al·lomorfa fonètica o superficial, l'al·lomorfa fonomorfològica o profunda i l'al·lomorfa mixta.

3.5.1. L'al·lomorfa fonètica

L'al·lomorfa fonètica o superficial s'explica a partir d'una sola forma subjacent, les alternances són merament fonètiques ja que la variació superficial és fruit de fenòmens fonològics regulars de les llengües (adaptat de Lloret, 2011: 4).

3.5.2. L'al·lomorfa fonomorfològica

L'al·lomorfa fonomorfològica o profunda s'explica a partir de formes subjacents diferents la distribució de les quals pot ser lliure o condicionada fonològicament, morfològicament, lèxicament i/o semànticament (adaptat de Lloret, 2011: 7). L'al·lomorfa de variació lliure inclou els casos en què una unitat gramatical presenta formes subjacents diferents sense que l'aparició d'una o altra forma estiga condicionada per cap factor (adaptat de Lloret, 2011: 7). L'al·lomorfa condicionada fonològicament, morfològicament, lèxicament i/o semànticament inclou els casos en què una unitat gramatical presenta més d'una forma subjacent i la distribució apareix condicionada per alguna característica gramatical (adaptat de Lloret, 2011: 8).

3.5.3. L'al·lomorfa mixta

L'al·lomorfa mixta es produeix en aquells casos amb formes subjacents irreductibles, la selecció de les quals es realitza a través de l'avaluació per restriccions (Lloret, 2011: 9). Hi ha casos en què el condicionament és estrictament fonològic i casos que presenten certa especificació lèxica. Hi ha casos d'al·lomorfa condicionada internament per la fonologia i casos d'al·lomorfa condicionada externament per la fonologia. En la primera, en la distribució d'al·lomorfs es té en compte un factor fonològic que no millora els aspectes relatius al marcatge fonològic (Lloret, 2011: 10). En la segona, la tria d'al·lomorfs depèn de l'avaluació realitzada per restriccions de marcatge (Lloret, 2011: 11).

Hi ha casos en què la selecció d'al·lomorfs atempta contra el marcatge fonològic. Per a aquests casos Bonet (2007) i Mascaró (2007) proposen l'ordenació lèxica d'al·lomorfs: en l'input els al·lomorfs no apareixen sense ordenar ni són triats merament per qüestions de marcatge fonològic, sinó que la llengua mostra preferència per un dels al·lomorfs (normalment per qüestions d'evolució històrica), encara que es transgredisquen algunes qüestions de marcatge (Lloret, 2011: 14).

4. Estat de la qüestió

Lo bon barber, arremulla primer.

En aquest apartat presentem l'estat de la qüestió. En primer lloc fem un repàs a les formes generals de l'article definit, tot seguit n'apuntem les variants dialectals, a continuació ens detenim en l'evolució i l'extensió territorial de l'article denominat clàssic, i per últim, tractem l'article definit en la varietat dialectal del territori que estudiem.

4.1. L'article definit: qüestions generals

L'article definit és un element clíctic, i com a tal, és àton i presenta la reducció vocàlica pròpia de cada dialecte. Segons indica Bonet (2002), els articles, com a clíctics que són, es troben a mig camí entre el morfema i el mot. Entre les característiques dels clíctics es destaca que (Bonet, 2002: 935-985):

- Sintàcticament són independents i poden fer la mateixa funció que elements que no són clíctics.
- Fonològicament són àtons, sovint asil·làbics, i presenten reducció vocàlica.
- Formen part de les classes de mots tancades, que no accepten creació de mots nous.

Totes les formes de l'article definit són proclíctiques: entre l'article i la paraula que el segueix no pot haver-hi mai una frontera de grup fònic (Brucart, 2002: 1470). Tot i això, en algunes comarques del Principat podem trobar els articles definits posposats a la forma verbal *sap* precedida de l'interrogatiu *qui*: *qui-sap-la*, *qui-sap-los* (Colomina, 2002: 542). En català, els articles definits deriven dels demostratius llatins, com veurem més endavant.

Les formes ortogràfiques generals que adopta l'article definit a la major part del Principat, de la Catalunya Nord i del País Valencià són, segons (Colomina, 2002: 539):

- Per al masculí singular: *el* davant de mot començat per consonant o semivocal i *l* davant de mot començat per vocal.
- Per al masculí plural: *els*.
- Per al femení singular: *la* davant de mot començat per consonant o semivocal i *l* o *la* davant de mot començat per vocal.
- Per al femení plural: *les*.

Cal tenir en compte que la *a* i la *e* ortogràfiques es pronuncien [a] i [e] respectivament en català occidental, [ə] en català oriental, excepte en alguerès que es pronuncien [a], com correspon a cada dialecte segons el paradigma del vocalisme àton.

L'article singular, tant masculí com femení, pot aparèixer en dues formes: sil·làbica, si inclou una vocal i es pronuncia en una síl·laba, *el cas* [el kas], o asil·làbica, si només està formada per una consonant i forma una síl·laba amb els sons precedents, *torna el conte* [tòrnal kón̩te], o següents, *l'ós* [lós]. En el cas de la forma masculina *el*, el fet que la vocal aparegui quan hi ha problemes de sil·labificació, és a dir, quan el mot següent comença en consonant, explica que puguem considerar que la vocal és un element de suport. El mateix ocorre en la forma plural *els*, ja que la *e* només apareix quan és necessària per a la sil·labificació. A més, la vocal que s'introdueix és la típica epentètica per a cada bloc dialectal: [e] en occidental, [ə] en oriental. En la forma femenina, però, podem explicar la *a* de *la* i la *e* de *les*, com la marca del morfema femení, que es realitza [a] i [e], respectivament, en occidental i [ə] en oriental.

4.2. Les variants dialectals de l'article definit

Les formes generals de l'article definit segons Veny (1982) varien segons les varietats dialectals com podem observar en les taules següents.

català oriental					
català central			rossellonès	balear, excepte Pollença	alguerès
tarragoní	barceloní, xipella i septentrional	salat	<i>lo, el, l</i> <i>los, els, el, es</i>	<i>es, so</i> <i>es, sos</i>	<i>lo, l</i> <i>los</i>

	de transició		<i>la, l</i>	<i>sa, s</i>	<i>la, l</i>
<i>lo, el, l</i>	<i>el, l</i>	<i>es, s</i>	<i>les</i>	<i>ses</i>	<i>les</i>
<i>los, els</i>	<i>els</i>	<i>ses</i>		+ article	
<i>la, l</i>	<i>la, l</i>	<i>sa, s</i>		literari	
<i>les</i>	<i>les</i>	<i>ses</i>			

Taula 5: L'article en les varietats del català oriental. Font: Veny (1982)

català occidental			
català nord-occidental		valencià	
general	ribagorçà	general	meridional
<i>lo, l</i>	<i>el, lo, l</i>	<i>el</i>	<i>el</i>
<i>los, ls</i>	<i>los, ls, els, es</i>	<i>els</i>	<i>els, es</i>
<i>la, l</i>	<i>la, l</i>	<i>la</i>	<i>la</i>
<i>les</i>	<i>les</i>	<i>les</i>	<i>les, es</i>

Taula 6: L'article en les varietat del català occidental. Font: Veny (1982)

Vegem més particularitats. En primer lloc cal observar que Pollença és l'única localitat balear que empra l'article definit general, però les formes masculines es realitzen *u* davant mots començats en consonant, tant en singular com en plural, *l* davant mots començats en vocal en singular i *us* en plural (Colomina, 2002: 542). En pellarès i alacantí les formes del plural es redueixen a una sola forma per al masculí i el femení: *les*, en pellarès (*es* en elocució ràpida) i *es*, en alacantí (aïlladament també es pot sentir *les*) (Colomina, 2002: 542). En rossellonès i en valencià meridional no alacantí, l'article de masculí plural *els* només apareix davant mots començats per vocal, en la resta de casos es redueix a *es* (Colomina, 2002: 542).

4.3. L'article definit clàssic: evolució i extensió

Les formes de l'article definit clàssic provinent del llatí ILLUM, ILLAM, ILLOS, ILLAS. El pronom demostratiu llatí ILLE al·ludia a un objecte o persona més llunyà, que no es trobava en la proximitat de qui parla o d'aquell amb qui es parla (Gimeno, 1994: 219). Des del punt de vista fonètic o fonotàctic, l'article no era, en un principi, totalment àton sinó que duia un accent secundari, però dues circumstàncies van debilitar l'accent de l'article: *a*) el començament vocàlic de l'article, que en el context fonotàctic desapareixia sovint per sinalefa, *b*) la mecanització de l'article (Gimeno, 1994: 219-220).

Les formes de l'article definit clàssic es mantenen amb vitalitat a l'Alguer i al sector central del català occidental —el Priorat, la Terra Alta, la Ribera d'Ebre, el Montsià, el Baix Maestrat, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya (Colomina, 2002: 543). Hi ha variació entre el paradigma de l'article clàssic i l'article general al Segrià, la Noguera, el Pallars, la Ribagorça, el Camp de Tarragona, els Ports i l'Alt Maestrat (Colomina, 2002: 544). Les formes femenines, tant en singular com en plural són idèntiques a les de l'article definit general (Colomina, 2002: 543), així que en aquest apartat ens fixarem només en les formes masculines. Segons Gimeno (1994: 222), el manteniment de l'article clàssic es deu al fet que els dialectes en què es conserva conformen una àrea lateral respecte a l'àrea innovadora, seguint la popular teoria de Bartoli.

En els dialectes que mantenen *lo*, les formes que presenta l'article definit masculí depenen del context en què apareixen. Es realitza *lo* en els contextos següents:

- A principi d'oració o després de pausa quan el mot següent comença en consonant o semivocal: *lo cotxe*.
- Quan el mot precedent acaba en consonant o semivocal, i el mot següent comença en consonant o semivocal: *beuen lo vi, llegiu lo llibre*.

Es realitza [l] en aquests casos:

- Quan el mot precedent acaba en consonant o semivocal i el mot següent comença en vocal: *sentiu l'aire, esperem l'home*.
- A principi d'oració o després de pausa i quan el mot següent comença en vocal: *l'home*.
- Quan el mot precedent acaba en vocal i el mot següent comença en vocal: *tocava l'acordió*.

Ara bé, poden aparèixer [l] o *lo* quan el mot precedent acaba en vocal i el mot següent comença en consonant o semivocal (Colomina, 2002: 543). Cal tenir en compte, a més, que *lo* es realitza [lo] o [lu] segons si apareix en un dialecte occidental o oriental.

En el català general, es conserva l'antiga forma *lo* en alguns casos lexicalitzats, especialment en context interconsonàntic, per exemple: *tot lo dia, per lo senyal de la santa creu, lo un i l'altre* (pronunciat [la] un), *tot lo món* (en valencià), *per lo matí* (en valencià), *en lo carrer* (en valencià); i darrere de la preposició *amb* a Pollença, *amb lo braç*, en convivència amb la forma *u* (Colomina, 2002: 544-545). Com podem observar, els casos en què es conserva l'article clàssic estan lexicalitzats.

L'article definit masculí plural també presenta una forma o altra segons el context. Segons Colomina (2002: 543) apareix la forma *los* en els següents casos:

- A principi d'oració o després de pausa i seguit d'un mot començat per consonant o semivocal: *los llibres, los iaïos*.
- Quan el mot precedent acaba en consonant o semivocal i el mot següent comença en consonant o semivocal: *llegiu los llibres, parlen los iaïos*.
- Quan el mot precedent acaba en consonant o semivocal i el mot següent comença en vocal: *parlen los hòmens, mireu los arbres*.

Poden aparèixer *los* o *ls* en els contextos següents:

- Quan el mot precedent acaba en vocal i el mot següent comença en consonant o semivocal: *tenia los/ls llibres*.

— Quan el mot precedent acaba en vocal i el mot següent comença en vocal:
mirava los/ls arbres.

4.4. L'article en la nostra varietat dialectal

En aquest apartat recollim el que s'ha dit sobre l'article en la varietat dialectal que ara ens ocupa, bàsicament, el tortosí. Resseguim la bibliografia cronològicament.

Massip (1989: 49) tracta l'article en l'estudi del dialecte tortosí i dibuixa una taula amb els contextos anteriors i els contextos posteriors en què pot aparèixer l'article i les formes que es realitzen en cada cas. Segons aquest treball, apareix la forma [lo] precedida de consonant o semivocal i seguida de consonant. En canvi, apareix [l] en la resta de casos: precedit de consonant o semivocal i seguit de vocal, precedit de vocal i seguit de vocal o precedit i seguit de vocal. D'altra banda, apareix [los] precedit de consonant o semivocal i seguit de vocal o consonant, mentre que apareix [ls] precedit de vocal i seguit de consonant o vocal.

Ayza (1981: 32) apunta que la forma de l'article definit masculí a Peníscola és «la mateixa que li donaven els nostres avantpassats des de l'època clàssica fins ara, és a dir, *lo* per al masculí singular, i *los* per al masculí plural». Segons aquest estudi, la ciutat de Peníscola, fins al 1981, no havia canviat de forma i mantenia l'article *lo* tant per al masculí com per al neutre. Ayza (1981) dóna una sèrie d'exemples (taula 7) en què s'observa l'ús de l'article clàssic.

lo burro

lo cabàs

lo carrer

lo millor del poble del poble és lo castell

lo metge vindrà ara mateixa

los conills són molt bons
lo públic estarà present

Taula 7: Exemples d'ús de l'article clàssic. Font: Ayza (1981)

A més, fa una apreciació interessant: «quan l'article masculí *lo* va darrere d'una paraula acabada en vocal pren la forma reduïda *'l*, i quan va seguit d'una paraula començada per vocal pren la forma contracta *l'*». I també exemplifica aquests usos (taula 8).

porta'l pa
minja'l peix menut
lo que has de fer és torna'l sac
l'home baixarà més tard
lo teu número és l'onze

Taula 8: Exemples d'alternança [lo]-[l]. Font: Ayza (1981)

Ayza, apunta que «l'article *lo* es contrau amb les preposicions *a*, *de*, *per* i amb la forma apocopada *ca* (casa) donant com a resultat les contraccions *al*, *del*, *pel* i *cal*, així com els plurals *als*, *dels*, *pels* i *cals*». També il·lustra aquestes formes amb exemples, com podem veure a la taula 9.

ell està pel roquer
pujo al castell
vinc del Pòsit
vaig a cal fuster
del bo se tria lo millor
sempre va pels racons
dóna-ho als de baix
eixos són dels germans de Pere
se'n van a cals cosins
un xiquet nadant pel blau s'ha afeigat

Taula 9: Exemples de contraccions de l'article definit. Font: Ayza (1981)

Navarro (1992: 30-31) apunta que «la reducció de l'article en singular no sempre es produeix quan va precedit per un mot que acaba en vocal» però no indica quins factors

provoquen l'alternança de les formes de l'article a la Fatarella. Considera, doncs, que la forma asil·làbica és una reducció de la forma sil·làbica.

MOT PRECEDENT ACABAT EN	MASCULÍ SINGULAR	MASCULÍ PLURAL	MOT SEGÜENT COMENÇAT PER
consonant	lo	los	consonant
consonant	l	los	vocal
vocal	lo/l	los/l's	consonant
vocal	l	los/l's	vocal

Taula 10: Sistema de l'article definit masculí. Font: Navarro (1992: 30)

Més endavant, Navarro (2012: 29) indica que l'article definit masculí presenta, a tot el Priorat, les formes plenes de la llengua antiga *lo*, *los* que alternen amb les formes reforçades *el*, *els*. Com podem veure, vint anys després canvia la terminologia amb què es refereix a les formes de l'article.

Cubells (2005: 111) explica que a la Ribera d'Ebre «l'article definit masculí és *lo*» i que «de vegades es redueix, per fonosintaxi, quan va precedit d'un mot acabat en vocal o quan el mot següent hi comença, però això no passa sempre». Ho exemplifica amb els casos de la taula 11.

REDUCCIÓ	CONSERVACIÓ
<i>per posar (e)l ribell al cap</i> <i>l'oli, l'ametlla i (e)l vi i (e)ls cereals</i> <i>se còia (e)l minjar</i>	<i>lo pare</i> <i>hi havia lo sabó fort, que dient</i> <i>començave a sortir lo brotet</i>

Taula 11: Casos de reducció i conservació de l'article *lo*. Font: Cubells (2005)

I continua «l'article definit plural és *los* per al masculí i que redueix a *l's* quan va precedit d'un mot acabat en vocal, però –com en el cas del singular– la reducció no es dóna en tots els casos». Il·lustra l'exposició amb els exemples de la taula 12.

REDUCCIÓ	CONSERVACIÓ
<i>natros les plegàem i (e)ls hòmens les collien</i>	<i>al desaparèixer los animals</i>
<i>-traure (e)ls sarments que no tenen raïm</i>	<i>-retratae los dos u tres dies</i>
<i>-esporgar (e)ls arbres</i>	<i>-se botona los pantalons</i>

Taula 12: Casos de reducció i conservació de l'article *los*. Font: Cubells (2005)

Verge (2008: 94) apunta que la isoglossa entre la forma *lo* i la forma *el* passa pel sud d'Alcalà de Xivert i assenyala que en algunes enquestes es dona el cas que l'entrevistat al principi de la sessió utilitza l'article general *el* combinat amb l'article propi *lo*, però que l'ús de l'article general acabava desapareixent. Considera que el pes de la televisió i una mínima consciència del que és més culte, influeix en el parlar. Explica que l'article definit masculí singular es redueix quan precedeix un nom començat per vocal i que, normalment, també es redueix quan va precedit d'un nom que acaba en vocal (Verge, 2008: 95). I ho il·lustra amb exemples (taula 13).

REDUCCIÓ	CONSERVACIÓ
<i>duia'l matxo</i>	<i>en los peus se fia lo vi</i>
<i>i'l mosso</i>	<i>no poden agarrar bé lo mugró</i>
<i>quedava'l gra a soles</i>	<i>o lo dia que siga</i>
<i>li tallo'l rabo</i>	

Taula 13: Casos de reducció i conservació de l'article *lo*. Font: Verge (2008: 94)

El mateix passa en l'article definit masculí plural, que «redueix a *ls* precedit d'un mot acabat en plural», però que aquesta «reducció no es dona en tots els casos» (Verge, 2008: 95). I també ho exemplifica (taula 14).

REDUCCIÓ	CONSERVACIÓ
<i>això'ls moliners ho saben més</i>	<i>tenia costum de tallar-li los rabos</i>
<i>i mate'ls cucs</i>	

Taula 14: Casos de reducció i conservació de l'article *los*. Verge (2008: 96)

Gil Tena (2010: 15) indica que, a Traiguera (Baix Maestrat), les formes plenes *lo*, *los* té plena vitalitat en el registre col·loquial. Observa que aquest article, de vegades, es redueix, quan va precedit d'un mot acabat en vocal o quan el mot següent hi comença, però això no passa sempre.

Segons Homedes (2012: 55), a la Sénia, l'article s'usa en la forma plena *lo*, *la*, *los* i *les* i que coincideix amb les formes de la llengua antiga, i és usat també en la resta de parlars del nord-occidental, alguerès i tarragoní.

Hem de tenir en compte, doncs, que l'alternança entre les formes sil·làbiques [lo], [los] i [loz] i les formes asil·làbiques [l], [ls] i [lz] ha estat exposada en la major part dels treballs anteriors. També hem pogut comprovar que un gran nombre d'estudiosos recullen la influència del context fonològic com a factor que determina l'aparició d'una forma o altra de l'article. Malgrat això, l'alternança entre les formes de l'article no s'arriba a sistematitzar. La distribució de les formes dels articles no s'explica per una al·lomorfa de l'article definit masculí en singular i en plural sinó com una reducció de l'article [lo] en determinats contextos. En aquests treballs, com hem vist, tampoc s'explica com es passa, presumptament, de la forma /lo/ a la forma [l], és a dir, quins processos o quins fenòmens provoquen la reducció de la forma sil·làbica a l'asil·làbica. Així doncs, aquests treballs serveixen de punt de partida per continuar l'estudi de l'article definit masculí, atès que recullen les formes que estudiem però no arriben a determinar què en causa la distribució.

5. Generalitzacions descriptives i anàlisi dels resultats

Si tenim en compte els resultats que hem obtingut en les enquestes, podem observar que hem verificat les hipòtesis de què partíem. Tot seguit, els analitzem segons la teoria de l'optimitat.

5.1. Article definit masculí singular

Pel que fa a l'article masculí singular, es constata que hi ha dos al·lomorfs: /l/ i /lo/. Aquestes formes no es poden explicar l'una a partir de l'altra pels fenòmens generals de la llengua, per la qual cosa es consideren al·lomorfs. A més, aquests al·lomorfs estan ordenats lèxicament, de manera que, per a l'article definit masculí singular tenim dues formes jerarquitzaes /l₁, lo₂/, tal com mostrem amb els subíndexs respectius.

L'al·lomorf /l/ és la forma preferent, mentre que l'al·lomorf /lo/ és la forma no preferent, i se selecciona per raons fonològiques. És un cas d'al·lomorfa fonomorfològica (§ 3.5.2) ja que hi ha dues formes subjacents diferents la distribució dels quals està condicionada fonològicament. Bàsicament, la forma /l/ apareix quan va precedit de pausa i seguit de vocal, com mostren els exemples de (1); quan va precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en vocal, com il·lustren els exemples de (2); quan va precedit d'un mot acabat en vocal i seguit d'un mot començat en consonant, com indiquen els exemples de (3), o quan va precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en vocal, com exemplifica (4). Com és esperable, tots els exemples que s'exposen a continuació han estat extrets de les entrevistes.

(1) PAUSA-VOCAL

[l] *institut*

[l] *aparatet*

[l] *euskera*

[l] *any*

[l] *únic dia*

[l] *home*

(2) CONSONANT-VOCAL

acabat [l] any

pos [l] uniforme

portaven [l] arradiet

tot [l] any

en [l] interventor

mos llevàvem [l] aparato

(3) VOCAL-CONSONANT

Arantxa [l] vint

fa [l] dinar

jo [l] tres

resar [l] rosari

això [l] menjadoret

només estava [l] vell

(4) VOCAL-VOCAL

era [l] antic

era [l] amic

de [l] edat

detràs de [l] ajuntament

a [l] armari

era [l] home

Amb tots aquests exemples, podem observar que la forma asil·làbica /l/ apareix quan hi ha una vocal contigua a l'article, ja siga precedint l'article o seguint-lo.

La forma /lo/ apareix quan no va ni precedit ni seguit de vocal, és a dir, quan va precedit i seguit de consonants o precedit de pausa i seguit de consonant, com podem comprovar en els exemples (5) i (6), respectivament.

(5) PAUSA-CONSONANT

[lo] no ja està

[lo] mes de Maria

[lo] xiquet

[lo] tema de la llengua

[lo] *dia que plovia*

[lo] *ram*

(6) CONSONANT-CONSONANT

és [lo] fumeral

tenim [lo] tancat

preparant [lo] treball

portaven [lo] mas de Mulet

anaves [lo] primer

com [lo] tio José

La forma /lo/ també apareix en contextos fonològics en què, aparentment no haurien d'aparèixer. Això pot ocórrer per diverses raons:

— Allargament de la vocal que precedeix l'article.

(7) *Va ser* (allargament) [lo] *jusgat*

Perquè (allargament) [lo] *companyerisme*

— Inflexió prosòdica

(8) *Li rento* (inflexió) [lo] *cap*

Domés estava (inflexió) [lo] *vell*

— Pausa intraoracional

(9) *Va vindre* (pausa) [lo] *retor*

Pere Garcia (pausa) [lo] *mestre*

Així doncs, /l/ és l'al·lomorfe bàsic i quan no pot aparèixer per qüestions de sil·labificació, apareix /lo/. Aquesta distribució té lògica ja que la forma asil·làbica apareix quan es pot sil·labificar amb l'entorn fonològic i la forma sil·làbica apareix quan la forma asil·làbica no es pot sil·labificar.

A continuació, exposem les restriccions de fidelitat i de marcatge que són rellevants en aquest cas (§ 3.2), és a dir, que condicionen l'aparició de la forma de l'article. Les restriccions de fidelitat rellevants són les bàsiques que prohibeixen l'elisió (MAX-IO) i la inserció (DEP-IO). Les restriccions de marcatge, per la seua banda, són les bàsiques que fan referència a l'estructura sil·làbica. Convé tenir en compte, en aquest sentit, que no hem hagut de recórrer a cap restricció de tipus específic referent a l'article i que les diferents formes es poden derivar sense problemes de les restriccions de fidelitat i marcatge generals.

— Restriccions de fidelitat

- MAX-IO: Assigna una marca de violació per a cada segment de l'*input* que no té un corresponent en l'*output*. Prohibeix l'elisió fonològica.
- DEP-IO: Assigna una marca de violació per a cada segment de l'*output* que no té un corresponent en l'*input*. Prohibeix l'epèntesi fonològica.

— Restriccions de marcatge

- ESTRUCTURA SIL·LÀBICA, que inclou:
 - SONICITAT INTERSIL·LÀBICA: Assigna una marca de violació per cada seqüència de segments heterosil·làbics adjacents amb una sonicitat creixent.
 - SONICITAT INTRASIL·LÀBICA: Assigna una marca de violació per cada seqüència de consonants sil·labificades en la mateixa síl·laba que no presenten una relació de sonicitat decreixent respecte del nucli sil·làbic.

Aclariment: Per motius expositius, hem agrupat les dues restriccions específiques SONICITAT INTERSIL·LÀBICA i SONICITAT INTRASIL·LÀBICA sota la restricció genèrica ESTRUCTURA SIL·LÀBICA.

- OBERTURA: Assigna una marca de violació per cada síl·laba sense obertura.
- HIAT: Assigna una marca de violació per cada seqüència dues vocals adjacents.

Aclariment: noteu com aquestes dues restriccions fan la mateixa feina, en el sentit que la violació de la restricció *HIAT implica sempre la violació de la restricció OBERTURA; ara bé, això no ocorre a la inversa.

- No-CODA: Assigna una marca de violació per cada síl·laba amb coda.

En l'*input* dels *tableaux* que exposem apareixen les dues representacions lèxiques corresponents a l'article masculí ordenades lèxicament: /l/ va acompanyada del subíndex 1 (marca lèxica) perquè, com hem dit, és la forma preferent, i [lo], del subíndex 2 (marca lèxica) perquè és l'al·lomorf no preferent, que se selecciona per qüestions d'estructura sil·làbica

En el *tableau* següent, podem observar com, després de pausa i davant de vocal, el candida òptim és [l], ja que no viola cap de les restriccions que hem esmentat. La selecció de l'al·lomorf [l] no implica, en efecte, cap violació de les restriccions de fidelitat, i, en aquest context, és el més harmònic des d'un punt de vista sil·làbic. La justificació de la jerarquia entre les restriccions exposades la trobem en les taules següents.

/l ₁ , lo ₂ #V/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	No-CODA
---------------------------------------	--------	--------	--------------------------	----------	-------	-----------	---------

☞ [l]							
[e]		*!					*
[le]		*!			*		
[∅]	*!						
[lo]					*!	*	

Taula 15: Selecció de /l/ ([l]) precedit de pausa i seguit de mot començat en vocal. Exemple: *l'animal*.

Quan el mot que precedeix l'article acaba en vocal i el mot que el segueix també comença en vocal, el candidat òptim també és /l/ ja que no viola cap restricció. En aquest cas, la selecció de /l/ també implica màxima harmonia sil·làbica amb el mínim cost per a la fidelitat.

/V## lo ₂ #V/	l ₁ ,	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	NO-CODA
☞ [l]								
[e]			*!					*
[le]			*!			*		
[∅]	*!							
[lo]						*!	*	

Taula 16: Selecció /l/ ([l]) precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en vocal.

Exemple: *agafa l'animal*.

Quan l'article va precedit de vocal però seguit de consonant, el candidat òptim és /l/ malgrat que viola una restricció. Tenint en compte que [l] és el candidat real, guanyador, i que [lo] és el candidat perdedor, el *tableau* 17 mostra (mitjançant el *ranking argument*) la jerarquia entre PRIORITAT i NO-CODA ja que [lo] viola PRIORITAT i [l],

No-CODA. Com que les dues formes violen una restricció i [lo] no és el candidat real, tenim arguments per jerarquitzar PRIORITAT per damunt de No-CODA.

/V## lo ₂ #C/	I ₁ ,	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	NO-CODA
☞ [l]								*
[el]			*!		*			
[le]			*!					*
[∅]		*!						
[lo]							*!	

Taula 17: Selecció de /l/ ([l]) precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en consonant.

Exemple: *agafa el cotxe*

Al *tableau* 18, en què el context en què apareix l'article és consonàntic, es demostra que ESTRUCTURA SIL·LÀBICA, que desafavoreix el candidat fins ara guanyador, se situa per damunt de PRIORITAT en la jerarquia de restriccions; és per això que quan l'article va precedit i seguit de consonant, el candidat òptim és [lo]. És a dir, segons aquesta jerarquia, és més important obtenir una bona estructura sil·làbica que no respectar l'ordre lèxic dels al·lomorfs.

/C## lo ₂ #C/	I ₁ ,	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	NO-CODA
[l]				*!				*
[el]			*!					*
[le]			*!					*
[∅]		*						

☞ [lo]						*	
--------	--	--	--	--	--	---	--

Taula 18: Selecció de /l/ ([l]) precedit de mot acabat en consonant i seguit de mot començat en consonant.
Exemple: *llegim lo llibre*.

En la taula 19, podem comprovar com, després de pausa i davant de consonant, el candidat òptim és [lo] altra vegada, per les mateixes raons que acabem d'exposar.

/l ₁ , lo ₂ #C/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	NO-CODA
[l]			*!				*
[el]		*!					*
[le]		*!					*
[∅]	*						
☞ [lo]						*	

Taula 19: Selecció de /lo/ ([lo]) precedit de pausa i seguit de mot començat en consonant. Exemple: *lo llibre*.

5.2. Article definit masculí plural

Pel que fa a l'article definit masculí plural, també podem constatar que hi ha dos al·lomorfs: /ls/ i /los/, condicionats fonològicament i ordenats lèxicament. És un altres cas d'al·lomorfa fonomorfològica (§ 3.5.2) ja que hi ha dues formes subjacents la distribució de les quals està condicionada fonològicament. En aquest cas, la forma /ls/ és la preferent i apareix sempre precedida de vocal, com podem veure en aquests exemples de les entrevistes.

(10) VOCAL-CONSONANT

a [lz] dotze

a [lz] bessons

de [ls] sis a[ls] catorze

pa [lz] mossos

era [ls] sis anys

hasta [lz] nou anys

(11) VOCAL-VOCAL

a [lz] onze o així

igual que [lz] altres

anar a [lz] oficis

perquè [lz] amics

“La nit de [lz] ignorants”

a [lz] agüelos

La forma /los/ és la forma no preferent i apareix en la resta de casos, és a dir, precedida de consonant (exemples de 14 i 15) o de pausa (exemples de 12 i 13) tant si va seguida de vocal (exemples de 12 i 14) com de consonant (exemples de 13 i 15). Il·lustrem tots aquests casos amb exemples de les entrevistes.

(12) PAUSA-VOCAL

[loz] amics

[loz] amotets

[loz] instituts

[loz] anys

[loz] altres

[loz] hòmens

(13) PAUSA-CONSONANT

[los] xiquets

[loz] dos meus

[loz] domenges la nit

[loz] llibres

[loz] morts

[loz] borradors

(14) CONSONANT-VOCAL

en [los] alumnes

passaven [loz] amotets

eren [loz] anys

mos traïem [loz] aparatos

venien [loz] hòmens

parlant en [loz] altres

(15) CONSONANT-CONSONAT

baix [los] xiquets

quan [los] caràcters

antes [loz] mestres

contestaven [loz] mestres

anava en [los] peus arrastrons

han canviat [loz] valors

Cal afegir, a més a més, que la forma /ls/ pot experimentar una simplificació consonàntica (exemples de 16). Això es pot explicar o bé per un conflicte de marcatge i fidelitat en què les restriccions de fidelitat donen [ls] i les de marcatge [s], o bé per una jerarquitzaació de restriccions diferent segons el cas: en la parla ràpida i poc acurada, en usos molt informals, etc. marcatge se situa per damunt de fidelitat mentre que, en la parla acurada, en usos formals, etc. fidelitat se situa per damunt de marcatge.

(16) *i de [z] jóvens*

primer pa [s] xiquets

però [s] xiquets

és que [z] mestres

a [s] catorze anys

a la millor [s] xiquets

Vegem ara els *tableaux* amb els candidats potencials i el candida òptim segons el context fonològic. A diferència dels *tableaux* anteriors, afegim la restricció *CODA-COMPLEXA, ja que és el tipus de coda que trobem a V[ls]. I per motius d'espai, substituïm NO-CODA, que, tot i que també és activa, no és tan rellevant en aquests casos, per *CODA-COMPLEXA. En realitat, NO-CODA actuaria en tots els casos ja que, com que són formes del plural i, per tant, contenen la marca de plural /s/, tots els casos tenen coda.

A continuació exposem la restricció que hem afegit a les del punt anterior (§ 5.1):

- *CODA-COMPLEXA: Assigna una marca de violació per cada síl·laba amb una coda formada per més d'una consonant.

La taula 20 mostra que després de pausa i abans de vocal, el candidat òptim és [los] atès que viola en menor grau la jerarquia de restriccions. Noteu com, en aquest cas, torna a ser crucial la jerarquitització d'ESTRUCTURA SIL·LÀBICA per damunt de PRIORITAT.

/ls ₁ , los ₂ #V/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	*CODA- COMPLEXA
[lz]			*!				*
[elz]		*!					*
[lez]		*!					*
[∅]	*!						
☞ [loz]						*	*

Taula 20: Selecció de /los/ ([loz]) precedit de pausa i seguit de mot començat en vocal. Exemple: *los animals*.

D'altra banda, quan l'article va precedit de vocal i seguit de vocal, el candidat òptim és [ls], ja que es pot sil·labificar sense problemes, gràcies a l'entorn fonològic. La jerarquitització rellevant, en aquest cas, és PRIORITAT per damunt de *CODA-COMPLEXA, tal com es pot veure en el *ranking argument* del *tableau* següent.

/V## Is ₁ , los ₂ #V/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	*CODA- COMPLEXA
☞ [lz]							*
[elz]		*!		*			*
[lez]		*!					*
[∅]	*!						

[loz]						*	
-------	--	--	--	--	--	---	--

Taula 21: Selecció de /ls/ ([lz]) precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en vocal.

Exemple: *agafa els animals*.

La taula 22 mostra que, quan un mot acabat en vocal precedeix l'article i el segueix un mot començat en consonant, el candidat òptim és [ls]. En aquest cas, la jerarquització de PRIORITAT, per damunt de *CODA-COMPLEXA, ho explica.

/V## Is ₁ , los ₂ #C/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	*CODA- COMPLEXA
☞ [ls]							*
[els]		*!		*	*		*
[les]		*!					*
[∅]	*!						
[los]						*!	

Taula 22: Selecció de /ls/ ([ls]) precedit de mot acabat en vocal i seguit de mot començat en consonant.

Exemple: *mirava els cotxes*.

La taula 23 exposa el cas en què l'article va precedit de consonant i seguit de consonant. En aquest context, el candidat òptim és [los], ja que [ls] queda descartat perquè viola ESTRUCTURA SIL·LÀBICA. En aquest cas, la jerarquització d'ESTRUCTURA SIL·LÀBICA per damunt de PRIORITAT torna a ser crucial.

/C## Is ₁ , los ₂ #C/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	*CODA- COMPLEXA
[ls]			*!				*
[els]		*!					*
[les]		*!					*
[∅]	*!						
☞ [los]						*	

Taula 23: Selecció de /los/ precedit de mot acabat en consonant i seguit de mot començat en consonant.

Exemple: *miren los llibres*.

Quan l'article se situa entre una pausa i una consonant, el candidat òptim també és /los/, pel mateix motiu que acabem d'exposar: la bona formació sil·làbica és més important que l'aparició de l'al·lomorfe preferent.

/ls ₁ , los ₂ #C/	MAX-IO	DEP-IO	ESTRUCTURA SIL·LÀBICA	OBERTURA	*HIAT	PRIORITAT	*CODA- COMPLEXA
[ls]			*!				*
[els]		*!		*			*
[les]		*!					*
[∅]	*!						
☞ [los]						*	

Taula 24: Selecció de /los/ ([los]) precedit de pausa i seguit de mot començat en consonant. Exemple: *los clients*.

6. Conclusions

! au!

En aquest treball hem dut a terme una introducció al marc teòric de la teoria de l'optimitat, una revisió general de l'article com a clíctic, una exposició les variants dialectals i una síntesi de l'evolució i l'extensió de l'article clàssic. Això ens ha permès adquirir els coneixements fonamentals per estudiar les formes de l'article definit masculí en singular i en plural.

En la realització del treball hem aconseguit l'objectiu principal: estudiar l'article definit masculí en localitats del nord de Castelló i el sud de Tarragona. Hem recollit les formes

en què es realitzen i hem establert els contextos en què apareixen. Hem apuntat les causes lingüístiques (l'al·lomorfa fonomorfològica condicionada fonològicament i la jerarquia de restriccions que determina la forma que apareix en cada context) i extralingüístiques (la percepció de formalitat del context situacional en què es produeix l'acte de parla) que provoquen la tria de cadascuna d'aquestes formes. A més, hem pogut comparar les formes de l'article a les dues ribes del Sénia i hem comprovat que no hi ha diferències entre les realitzacions d'una banda i altra de riu.

Com hem pogut observar en capítols anteriors, fent un repàs a la bibliografia hem comprovat que les formes de l'article definit havien estat recollides però no sistematitzades. Amb aquest estudi hem pogut sistematitzar la variació de l'article definit masculí en singular i plural. Hem confirmat les hipòtesis de què partíem: el context fonològic influeix en la tria dels al·lomorfs, en situacions formals l'article clàssic apareix en menor proporció que en situacions informals i, com ja hem dit, les formes que hem trobat a banda i banda de riu no presenten diferències en les formes dels articles.

La teoria de l'optimitat ens ha permès analitzar les realitzacions dels articles i explicar per què apareix cada forma en un determinat context segons la jerarquia de restriccions que hem tingut en compte. Així doncs, hem observat que l'article definit masculí presenta al·lomorfa fonomorfològica condicionada fonològicament, és a dir, la distribució dels al·lomorfs està condicionada pel context fonològic en què apareix l'article. Hem establert els al·lomorfs de l'article en singular ($/l_1, lo_2/$) i en plural ($/ls_1, los_2/$), que estan marcats lèxicament de manera que la forma asil·làbica és la preferent i la forma sil·làbica és la que apareix quan el context fonològic presenta problemes per a la sil·labificació de l'article asil·làbic.

Amb l'elaboració dels *tableaux* hem pogut establir la jerarquia de restriccions que determina la tria dels al·lomorfs, que situa en un mateix nivell —el superior— MAX-IO,

DEP-IO, ESTRUCTURA SIL·LÀBICA, OBERTURA i *HIAT; en un nivell inferior situa PRIORITAT; i més avall *CODA-COMPLEXA i NO-CODA. Així doncs, *a)* no inserir material, *b)* ni elidir-ne, *c)* que la sonicitat de la seqüència de segments heterosil·làbics siga decreixent, *d)* que la sonicitat de la seqüència de segments intrasil·làbics siga decreixent respecte el nucli, *e)* que la síl·laba tinga obertura sil·làbica i *f)* que la seqüència no forme hiat, és més importat que *g)* la prioritat dels al·lomorfs, i totes aquestes restriccions són més importants que *i)* que la síl·laba tinga coda i *h)* que la coda siga complexa. Malgrat la complexitat del sistema, la distribució dels al·lomorfs es pot resumir exposant que: quan es violen les restriccions que afecten l'estructura sil·làbica, apareix l'al·lomorf no preferent. En altres paraules, quan les formes asil·làbiques de l'article no compleixen els requisits de sonicitat intersil·làbica o intrasil·làbica, apareixen les formes sil·làbiques. Aquest fenomen ocorre tant en singular com en plural.

7. Bibliografia

- AYZA ROCA, A. (1981) *El món mariner de Peníscola (Estudi lexicogràfic i de cultura popular)*, València: Impremta Fermar.
- BONET ALSINA, E. (2002) «Cliticització». A: Solà, Joan; Lloret, Maria-Rosa; Mascaró, Joan; Pérez Saldanya, Manuel (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- BRUCART MARRACO, J. M. (2002): «Els determinants». dins JOAN SOLÀ, MARIA-ROSA LLORET, J. MASCARÓ, MANUEL PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries.
- COLOMINA CASTANYER, J. (1999) *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*, Alacant: Universitat d'Alacant.
- COLOMINA CASTANYER, Jordi (2002): «Paradigmes flectius de les altres classes nominals». dins JOAN SOLÀ, MARIA-ROSA LLORET, J. MASCARÓ, MANUEL PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries.
- CUBELLS BARTOLOMÉ, O. (2005) *Els parlars de la Ribera d'Ebre. Estudi geolingüístic*, Tarragona: Diputació de Tarragona.
- GIL TENA, N. (2010) «Aproximació al parlar de Traiguera. Fonètica i morfologia», *beCEroLes*. Núm IV. Disponible en línia.
- GIMENO BETÍ, L. (1992) «El tortosí. Extensió i característiques dialectals», *A Sol Post*, 2, p. 171-192.
- GIMENO BETÍ, L. (1986) «El tortosí septentrional», *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- GIMENO BETÍ, L. (1994) *Estudi lingüístic dels parlars de les comarques del nord de Castelló*, Castelló de la Plana: Universitat Jaume I i Societat Castellonenca de Cultura.
- HOMEDES BEL, E. (2012) «Aproximació al parlar de la Sénia», *Lo Senienc: memòria, natura i llengua*. Núm. 9, p. 52-56. Disponible en línia: <http://www.raco.cat/index.php/Senienc/article/view/262188/358568>
- LLORET ROMAÑAC, M-R. (2011) «La alomorfía en la teoría de la optimidad» dins: Pazó, J.; Gil, I.; Cano, M. Á. (ed.): *Teoría morfológica y morfología del español*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la U Autónoma de Madrid. Disponible en línia: https://www.academia.edu/5754001/La_alomorfia_en_teor%C3%ADa_de_la_optimidad_Allomorphy_in_Optimality_Theory
- MASCARÓ ALTIMIRAS, J. (2002) «Morfologia: aspectes generals», dins JOAN SOLÀ, MARIA-ROSA LLORET, J. MASCARÓ, MANUEL PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries.
- MASSIP BONET, M. A. (1986) «Consideracions sobre el lèxic tortosí», *Setè col·loqui de l'AILLC*, p. 634-645.
- MASSIP BONET, M. A. (1989) *Aproximació descriptiva al parlar tortosí*, Tarragona: Diputació provincial de Tarragona.
- MONTOYA ABAT, B. (1997) «Per una recerca de la llengua parlada en català» dins *Miscel·lània Joan Fuster, Estudis de Llengua i Literatura V*, a cura d'A. Ferrando i d'A.G. Hauf, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat
- NAVARRO GÓMEZ, P. (1992) *El parlar de la Fatarella*, Calaceit: Centre d'Estudis de la Terra Alta, Ajuntament de la Fatarella.
- NAVARRO GÓMEZ, P. (2012) *Aproximació geolingüística als parlars del Priorat*, Calaceit: Carrutxa.

PÉREZ SALDANYA, M.; SIFRE GÓMEZ, M.; TODOLÍ CERVERA, J. (2004) *Morfologia catalana*. UOC: Barcelona.

PONS-MOLL, C. (2007) *La teoria de l'optimitat. Una introducció aplicada al català de les Illes Balears*, Maó: Institut Menorquí d'Estudis, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

VENY CLAR, J. (1978) *Els parlars*, Barcelona: Dopesa. Tercera edició, *Els parlars (Síntesi de dialectologia)*, Palma: Moll, 1982.

VERGE CABALLER, J. A. (2008) *El parlar d'Alcalà de Xivert*, Alcalà de Xivert: Associació d'Amics de Mainhardt.

Annex 1. Entrevista

Recorda a quina edat va començar a anar a l'escola?

Recorda com va ser el primer dia a l'escola?

Com era l'escola on va anar? Me podria fer una descripció física?

Era pública, privada o concertada?

Com anaven vestits? Portaven uniforme? Com era?

Com era el camí fins l'escola?

Quines coses va aprendre?

Quines assignatures hi havia?

Quines li agradaven més/menys?

Tenien llibres? Com eren?

Recorda qui li va ensenyar a llegir, a sumar...?

Com eren les classes? Com es passava la lliçó?

I l'avaluació? Com eren los exàmens?

Com estudiaven? De memòria, resolien problemes...?

Els manaven deures? Com eren?

Tenien hora del pati? Com era?

Feien excursions? A on?

Tenien mestres hòmens i mestres dones?

Com era la relació en lo mestre?

Los xiquets i les xiquetes anaven a la mateixa escola?

Com era la relació entre els xiquets?

Hi havia càstigs? Per què i com eren?

En quina llengua parlava el mestre o la mestra? I els xiquets?

Com era la relació dels pares i els mestres?

Té alguna anècdota graciosa o curiosa?

Hi ha algun mestre que el va marcar? Per què?

Conserva amics de l'escola?

Quina visió té, com a adult, de l'escola on va anar?

En té un bon record?

N'està orgullós? Per què?

Quines coses creu que haurien de millorar?

Quines diferències veu amb l'escola actual?

Què troba de l'escola d'ara?

Annex 2. Qüestionari

ARTICLE DEFINIT SINGULAR

Inici-C

___ mestre l'ha castigat sense pati.

___ senyor Ramon te busca.

___ carrer Major està al centre del poble.

___ bar estarà obert totes les festes.

Inici-V

___ home del nas surt l'últim dia de l'any.

___ alcalde ha dit que faran un pàrquing nou.

___ emprenyador de ton germà, no para.

___ hivern passat va fer més fred.

___ ull dret, és el que li fa mal.

C-C

Avui he comprat ___ peix a la pescateria que anem sempre.

I tu ja has vist ___ cotxe nou de Josep?

Va, no faces parlar i minja't ___ codonys.

Este sempre estira més ___ braç que la màniga.

Ja li has donat ___ collar a la teua núvia?

A on tenien ___ llibre que els vaig deixar?

Natros trobem que li regalarem ____ mòbil que mos ha demanat.

C-V

Avui mos minjarem ____ abadejo en tomata.

Se veu que passen ____ hivern a Alcanar i l'estiu, a Les Cases.

Diu que tornaran ____ espill a la botiga perquè no els agrada.

Me va contar que li han regalat ____ ordinador que volia.

Tu no tenies ____ usufructe de la casa?

V-C

Ja ho saps, arribarà ____ dia que ho comprendràs tot.

Pos se veu que aquella dona coneixia ____ poble com ningú.

La vam trobar i mos va dir que va anar ____ mercat i ja no va tornar.

Va dir que volia batre ____ segó, però no va poder.

Mos van contar que no va trobar ____ mapa que buscava.

V-V

Mira'l, ja arriba ____ espavilat de casa.

Diuen que va perdre ____ enteniment.

Van dir que se va trencar ____ os de la cama.

Esta setmana, ha d'anar a ____ uròleg.

ARTICLE DEFINIT PLURAL

Inici-C

___ fideus ja estan fets.

___ xiquets surten de l'escola a les 5.

___ gossos estan lligats.

Inici-V

___ hòmens d'ara no saben ballar.

___ abres ja estan florits.

___ ossos me fan mal.

C-C

A este, no li pararan ___ peus.

Si continues així, mos tirarem ___ plats pel cap.

Ja voràs, te lleparàs ___ dits.

Ha perdut ___ bolis que li van donar de propaganda.

C-V

Han passat ___ anys i aquí estem.

Xe, que roïns som ___ éssers humans.

Estos són ___ amos del gos.

V-C

Vaig anar a comprar ____ llibres que m'havíeu demanat, però no estaven.

Joan tenia ____ millors tarongers de la comarca.

Joan va escriure la carta ____ Reixos.

Jugant, jugant, se va pessigar ____ dits.

V-V

Este ja té ____ ulls rojos de tant de fumar.

Vés i guarda ____ alls al rebost.

Ara té ____ amics al poble, a Barcelona no li'n queda cap.

LEXICALITZACIONS

Tot ____ dia que volta pel poble.

Tots ____ dies mos ve a vore a la botiga.

A l'estiu, tot ____ món viu.

POSSESIUS TÒNICS

____ meu cotxe és igualet que ____ seu.

____ meus veïns juguen a futbol tota la tarde.

Va arribar ____ seu parent de València.

Martí tenia ____ seus trastos escampats.

Com se diu ____ teu gos?

On treballen ____ teus amics?

ARTICLE PERSONAL

___ Josep i ___ Rosa han anat de viatge a París.

___ Ramon, ___ Marc i ___ Enric tenen una empresa de vendre taronja.

___ Maria i ___ Anna són molt amigues.

PERCEPCIÓ. Què sona millor?

a) Lo xiquet va tots los dies a jugar al parc.

b) El xiquet va tots els dies a jugar al parc.

a) Los mestres no utilitzen los llibres d'escola.

b) Es mestres no utilitzen es llibres d'escola.

c) Els mestres no utilitzen els llibres d'escola.

a) Josep i Marta són amics de fa molts anys.

b) El Josep i la Marta són amics de fa molts anys.

c) Josep i la Marta són amics de fa molts anys.

a) Lo meu amic és lo germà de Miquel.

b) El meu amic és el germà de Miquel.

a) Mon pare i ma mare són del mateix poble.

b) Lo meu pare i la meua mare són del mateix poble.

c) El meu pare i la meua mare són del mateix poble.

Traduccions

ARTICLE DEFINIT SINGULAR

Inici-C

El profesor lo castigó.

El señor Garcia me ha llamado.

El paseo es muy bonito.

Inici-V

El hombre que viene te conoce.

El alcade es del PP.

El espabilado te lo contará.

El antiguo museo me gusta más que el nuevo.

C-C

Esta mañana he comprado el pan al mercado.

¿Ya habéis visto el móvil nuevo de Pepe?

Tienes los bombones en el comedor.

¿Le has dado el reloj?

¿Ya has encontrado el jersey que te dejé?

V-C

Ramon conocía el pueblo perfectamente.

Cuando sea mayor, tendré el coche que quiera.

Ya llega el listo de casa.

V-V

No encontró el avión que había perdido.

Busco el ajo que acabo de pelar.

Me gusta el exitoso programa de Telecinco.

ARTICLE DEFINIT PLURAL

Inici-C

Los macarrones ya están listos.

Los gatos son muy cariñosos.

Los botones ya están cosidos.

Inici-V

Los hombres están haciendo una paella.

Los almendros son preciosos.

Los agujeros del pantalón están arreglados.

C-C

No le podrán parar los pies.

Antes de entrar, se limpiarán los zapatos.

Si compramos la entradas pronto, escogeremos los asientos.

C-V

Han ido pasando los años, pero aquí estamos.

Que malos somos los humanos.

Estos nos cuidan los animales.

V-C

Quería comprar los vestidos que me pidieron.

Maria tenía los mejores abrigos de la ciudad.

El niño escribe una carta a los Reyes.

V-V

Tenía los ojos rojos del humo.

Guardará los ajos al armario.

Estos equipos jugaran los partidos en el campo.

POSSESIUS TÒNICS

Mi coche es bastante nuevo.

Mis amigos viven en València.

¿Cuántos años tiene tu perrito?

Me explicó donde viven tus amigos.

¿Sabes que su ordenador funciona fatal?

Pronto nos visitaran sus familiares.

Annex 3

		Informant 1	Informant 2
Sant Jordi	singular	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] xicuelo [lo] modelo antic [lo] pis [lo] nóvio és informàtic [lo] no ja està</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] auelo [l] altre</p> <p>consonant-consonant</p> <p>és [lo] fumeral tots fem [lo] cumpleanyos pos és [lo] primer ja li donen [lo] graduat preparant [lo] treball puja'm [lo] butano to [lo] mes de nit to [lo] piso en [los] xiquets</p> <p>consonant -vocal</p> <p>acabat [l] any</p> <p>vocal-consonant</p> <p>hasta [l] dimarts a [l] Parador a [l] camp hasta [l] sext naixerà [l] mateix dia Arantxa [l] vint</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] palmero de Vinaròs [lo] xiquet [lo] 22 o 23 de juliol</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] institut</p> <p>consonant-consonant</p> <p>li ha anat [lo] bitxo eren [lo] matrimoni en [lo] medicament</p> <p>consonant -vocal</p> <p>mirant [l] arbre</p> <p>vocal-consonant</p> <p>aquí [l] poble mos vam casar [l] juliol a[l] poble això [l] menjadoret</p>

		<p>jo [l] tres a [l] terme de la Galera me fico [l] cent de[l] cor i [l] mestre de[l] primer dia tirar [l] currículum fa [l] dinar mare de[l] nóvio deu ser [l] meu home</p> <p>vocal-vocal va a [l] institut a [l] enterro de [l] hotel a [l] ajuntament perquè [l] home acabar [l] estiu a [l] escola</p> <p>altres [el] cuarto d'aseo</p>	<p>vocal-vocal a [l] aire de [l] institut</p>
	plural	<p>pausa-consonant [los] xiquèlos [los] temps</p> <p>pausa-vocal [loz] amics</p> <p>consonant-consonant <i>chitón</i> [los] pares la foto en [los] pares li agraden [los] xiquets</p>	<p>pausa-consonant [loz] apellidos [loz] departaments pa xics [los] Patacs</p> <p>pausa-vocal [loz] anys</p> <p>consonant-consonant m'agradaven tant [los] crios arreglen [los] pisos no li agraden [loz] macarrons</p>

	<p>estar en [los] xiquets tots [loz] matins a tots [los] pobles tots [loz] diners tots [loz] batejos treballaven [loz] dos</p> <p>consonant-vocal mira si passen [loz] anys parlant en [loz] altres tots [loz] anys</p> <p>vocal-consonant a[lz] dotze de [ls] sis a[ls] catorze a [lz] bessons a [ls] pares a [s] xiquets a [lz] anys ves a saber [lz] anys i [lz] mestres de [lz] bancs bategen a [ls] xiquets pa [lz] mossos un rato [los] peus a l'aire</p> <p>vocal-vocal perquè [lz] amics</p>	<p>no li agradaven [los] crios</p> <p>consonant-vocal tots [loz] anys que</p> <p>vocal-consonant a [ls] sis anys era [ls] sis anys dels sis a [ls] catorze a [lz] nou i deu de [lz] dotze pa [s] xics i [s] parvulets</p> <p>vocal-vocal a [lz] auelos</p>
--	--	--

Rossell	singular	<p>pausa-consonant [lo] mes de Maria [lo] ram</p> <p>pausa-vocal [l] euskera [l] anglès</p> <p>consonant-consonant en [lo] plan nou tot [lo] paper feen [lo] recorregut</p> <p>consonant-vocal tenien [l] altre</p> <p>vocal-consonant vam guanyar [l] primer premi a [l] mes de maig a [l] segon a [l] passillo</p> <p>vocal-vocal que si (allargament) [lo] català</p>	<p>pausa-consonant [lo] càstig de la mestra</p> <p>pausa-vocal [l] únic dia</p> <p>consonant-consonant quan feen [lo] mes de maria és [lo] consultori hai ficat [lo] medicament se va fondre tot [lo] cartó</p> <p>consonant -vocal tot [l] any</p> <p>vocal-consonant sempre estava [l] primer banc fora a [l] pati menos a [l] techo a [l] carrer a [l] recreo resar [l] rosari va ser (allargament) [lo] jusgat a [l] camp li rento (inflexió) [lo] cap</p> <p>vocal-vocal a [l] asmari</p>
---------	----------	--	--

	plural	<p>pausa-consonant</p> <p>[los] primers anys [los] xics [loz] mestres [loz] dissabtes [los] xiquets</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] anys</p> <p>consonant-consonant</p> <p>se queixen [los] xiquets en [los] pares seran [loz] mínims tenien iniciatives [loz] mestres fan [los] crios</p> <p>consonant-vocal</p> <p>to(ts) [loz] anys to(ts) [los] pares</p> <p>vocal-consonant</p> <p>de [s] primers vam tindre [z] llibres però [ls] xiquets a [s] tres anys</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[los] xiquets baix [los] temps evolucionen</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] hòmens</p> <p>consonant-consonant</p> <p>igual [los] crios to [loz] dies esmorzaven [los] fills contaven [los] punts dretes [los] xics</p> <p>consonant-vocal</p> <p>vocal-consonant</p> <p>a [lz] baixos estaven les escoles a [ls] sis anys a [ls] cinc anys i [s] xics dalt i [s] xics pujaven pa [los] crios minuts de [lz] minuts a [lz] minuts a [s] catorze anys de [lz] bancs a [ls] cinquant</p>
--	--------	--	---

		<p>vocal-vocal</p> <p>igual que [lz] altres</p>	<p>a [s] coranta-vuit</p> <p>a [s] cinquanta-vuit</p> <p>perquè [s] xics</p> <p>i de [s] xics</p> <p>hasta [ls] quinze anys</p> <p>a [s] xandals</p> <p>quan vaig fer [s] vint-i-un</p> <p>vocal-vocal</p> <p>estava (dubta) [loz] auelos</p> <p>van passar (allargament) [loz] anys</p>
--	--	---	--

Sant Rafel	singular	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] primer curs [lo] vuitè [lo] dinar [lo] mestre és lo mestre [lo] racó de pensar</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] amotet</p> <p>consonant-consonant</p> <p>és [lo] dia d'avui en [lo] gran dixa'm [lo] color groc anaves [lo] primer [lo] mestre és [lo] mestre donen [lo] pedestal anaves [lo] primer</p> <p>consonant-vocal</p> <p>portaven [l] arradiet</p> <p>vocal-consonant</p> <p>vas anar [l] mes de Maria de la nit vam passar [l] dia i [l] gran i [l] menut a [l] cap i [l] mestre si [l] mestre passa [l] mestre si ve a [l] poble aquí [l] poble és que [l] mestre</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] nostre gran [lo] pato</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] any que tocava</p> <p>consonant-consonant</p> <p>és [lo] professor en [el] burda donaven [lo] paper tenim [lo] tancat</p> <p>consonant-vocal</p> <p>dien [l] altre</p> <p>vocal-consonant</p> <p>perquè (allargament) [lo] companyerisme de [l] meu fill a [l] xicuelo com anava [l] xaval de [l] riu per aquí [l] riu pe [l] mero fet era [l] francès convalidar [l] valencià</p>
------------	----------	--	--

		<p>donar [l] consultor sempre [l] mateix mestre</p> <p>vocal-vocal de [l] edat</p>	<p>vocal-vocal era [l] antic</p>
	plural	<p>pausa-consonant [loz] meus [loz] dos meus [loz] mestres [los] pares [los] xiquets [loz] llibres a casa (pausa) [los] xiquets</p> <p>pausa-vocal [loz] altres</p> <p>consonant-consonant allavons [los] xiquets li veig [los] polls ben cuidats [los] tocinos</p> <p>consonant-vocal són [loz] altres</p> <p>vocal-consonant a la millor [s] xiquets a [s] quatre a [z] meus a [ls] poblets és que [z] mestres vaig dir a [z] mestres ni [s] xiquets</p>	<p>pausa-consonant [loz] meus [loz] llibres [loz] borradors</p> <p>pausa-vocal [loz] anys</p> <p>consonant-consonant cara la paret en [loz] braços seran [loz] mateixos</p> <p>consonant-vocal estan [loz] hòmens</p> <p>vocal-consonant a [s] catorze anys a [ls] pares jo [lz] meus de [ls] pares troba [ls] calçotets</p>

		<p>de [lz] meus i [s] xiquets traure [s] polls no sé [los] diners que fan</p> <p>vocal-vocal</p> <p>tenia [lz] ous dins de [lz] instituts</p>	<p>vocal-vocal</p> <p>era [lz] anys</p> <p>altres</p> <p>tot [lo] XXX</p>
Alcanar	singular	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] profe de mate [lo] vocabulari de francès [lo] vocabulari va ser [lo] tema de la llengua</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] anglès [l] aparatet guardat</p> <p>consonant-consonant</p> <p>en [lo] català</p> <p>consonant-vocal</p> <p>mos llevàvem [l] aparato mos traíem [l] aparato en [l] interventor</p> <p>vocal-consonant</p> <p>i [l] d'anglès i si [l] mestre</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] pare ja ho va dir va vindre (pausa) [lo] retor</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[l] altre [l] home</p> <p>consonant-consonant</p> <p>tot [lo] lio que hi ha portaven [lo] mas de Mulet</p> <p>consonant-vocal</p> <p>teníem [l] amoto</p> <p>vocal-consonant</p> <p>a [l] Càlig a [l] Felip Pedrell</p>

		<p>de [l] mestre a [l] lloc dedicar-te a [l] bolillo aquí [l] convent a [l] cole si llegia [l] diari l'liguessa [l] diari tenia [l] diari allí quan acabava de llegir [l] diari</p> <p>vocal-vocal</p> <p>agafava [l] aspilllet a [l] institut a [l] octubre</p>	<p>allí detràs de [l] carreronet aquella casa [l] pati i tot a fer [l] riu la mare de déu era de [l] marquès o [l] dia a [l] final i [l] xic està [l] pare</p> <p>vocal-vocal</p> <p>era [l] economiste</p> <p>altres</p> <p>Anton [lo]... alquilaran [lo] [lo] [l] almacen</p>
	plural	<p>pausa-consonant</p> <p>natros (pausa) [los] de la meua generació [los] policies [loz] metges [los] profes que ho viuen [los] xiquets [loz] mestres que jo vaig tindre [los] pares respectaven als mestres</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] amotets [loz] altres feen</p> <p>consonant-consonant</p> <p>en [los] xiquets</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>hi havien (pausa) [loz] mestres [loz] mestres [los] fills no sortíem [los] pares</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] amos</p> <p>consonant-consonant</p> <p>treballaven [loz] mestres</p>

		<p>m'agradaven [los] xiquets contestaven [loz] mestres han canviat [loz] valors com [los] funcionaris</p> <p>consonant-vocal</p> <p>tornaven [loz] hòmens venien [loz] hòmens passaven [loz] amotets mos traiem [loz] aparatos</p> <p>vocal-consonant</p> <p>que [lz] mestres a [ls] principis i [lz] mestres a [ls] crios te feen anar a [ls] pares cridaven a [ls] pares és que [lz] mestres has vist a [lz] mestres a [lz] mestres i [z] mestres</p> <p>vocal-vocal</p> <p>a [lz] anys hasta [lz] altres criadava a [lz] alts</p>	<p>teníem [loz] llibres volíem [loz] juguets</p> <p>consonant-vocal</p> <p>vocal-consonant</p> <p>que [ls] primers de la cooperativa si [ls] quintos no [ls] quintos</p> <p>vocal-vocal</p> <p>de [ls] amotos</p>
Vinaròs	singular	<p>pausa-consonant</p> <p>Pere Garcia (pausa) [lo] mestre [lo] tio José [lo] domenge que dinàvem</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[lo] fill del coixo [lo] sol no li pega [lo] grupo [lo] catxarret</p>

	<p>pausa-vocal</p> <p>[l] auelo no [l] altre mestre</p> <p>consonant-consonant</p> <p>com [lo] tio José dins [lo] llit en [lo] tinter</p> <p>consonant-vocal</p> <p>posaven [l] ordre</p> <p>vocal-consonant</p> <p>se van enduu (allargament) [lo] disco (èmfasi) tenia [l] casset de [l] repàs que anàvem pe [l] repàs que [l] ball era pecat millor que [l] nostre a [l] parral a [l] cuarto d'aseo que [l] meu xiquet pe [l] caminet va fer [l] canvi quina història [l] bon tinter quan ja va [l] futbol feen festa [l] dijous</p>	<p>pausa-vocal</p> <p>[l] institut [l] home de Pilar [l] auxilio social</p> <p>consonant-consonant</p> <p>com [lo] Paquirrín dins [lo] convent tenien [lo] mateix examen a [l] costat [lo] nom este és [lo] constructor parlàvem [lo] castellà travesses [lo] carrer major tot [lo] claustre</p> <p>consonant-vocal</p> <p>pos [l] uniforme</p> <p>vocal-consonant</p> <p>ara [l] dijous de [l] torn agarra [l] teléfono damunt a [l] ull llegia [l] domenge a [l] grupo de dalt i [l] grupo i [l] complement a [l] costat [lo] nom pa [l] carnet nàixer [l] vint-i-vuit</p>
--	---	--

		<p>aixeca [l] morro fer [l] batxillerat tira [l] rall i [l] sócio</p> <p>vocal-vocal a [l] auelo era [l] auelo</p>	<p>vocal-vocal a [l] estiu era [l] home a [l] any anava a [l] any a [l] institut</p> <p>altres me cau [lo] mos feen posar [lo] lo</p>
	plural	<p>pausa-consonant [los] xiquets</p> <p>pausa-vocal [loz] altres</p> <p>consonant-consonant tots [los] que feen estaven [los] Pelleros estaven [los] pares a casa</p> <p>consonant-vocal eren [loz] anys</p> <p>vocal-consonant un dia [s] xiquets</p>	<p>pausa-consonant [loz] domenges la nit [loz] ulls li surten de la cara [loz] morts</p> <p>pausa-vocal [loz] instituts</p> <p>consonant-consonant pos [loz] dos dies dinaran [los] crios to[loz] dies</p> <p>consonant-vocal en [los] alumnes</p> <p>vocal-consonant hasta [z] dotze</p>

	<p>i [s] panets herba pa [ls] conills pa [s] xicuelos tocava [s] cristalets sabia [s] camins</p> <p>vocal-vocal a [lz] onze o així anar a [lz] oficis “La nit de [lz] ignorants”</p>	<p>primer pa [s] xiquets primer pa [s] crios sortia [z] domenges a [s] tres anys hasta [s] tretze a [s] cromos que [s] mestres pa [ls] cassets</p> <p>vocal-vocal</p>
Ulldecona	<p>pausa-consonant [lo] corpus [lo] menjador [lo] dia que plovia [lo] de Vericat qui va anar? [lo] pare? [lo] tinter sempre anava pen terra, [lo] tinter</p> <p>pausa-vocal [l] any</p> <p>consonant-consonant en [lo] dit passaves [lo] temps aprofites [lo] temps faig [lo] de [lo] de mig any</p> <p>consonant-vocal tenien [l] estudi</p>	<p>pausa-consonant [lo] dia sant joan [lo] dia sant josep [lo] dijous sant</p> <p>pausa-vocal [l] home</p> <p>consonant-consonant secaven [lo] secant firmen [lo] llibre en [lo] dit tinc dalt [lo] bolso en [lo] bicing</p> <p>consonant-vocal</p>

		<p>vocal-consonant</p> <p>a [l] mestre Querol</p> <p>a [l] camp</p> <p>fora [l] safareig</p> <p>final de [l] curs</p> <p>entres a [l] poble</p> <p>havien de portar (allargament) [lo]</p> <p>certificat d'escola</p> <p>ni [l] pis</p> <p>vocal-vocal</p> <p>era [l] home</p> <p>un o [l] altre</p>	<p>vocal-consonant</p> <p>a [l] repàs</p> <p>a [l] recreo</p> <p>fora [l] poble</p> <p>a [l] camp</p> <p>i [l] meu home</p> <p>domés estava [lo] vell</p> <p>i [l] dia que plovia</p> <p>estava [l] tinter</p> <p>domés estava [l] vell</p> <p>vocal-vocal</p> <p>detràs de [l] ajuntament</p> <p>allà [l] ajuntament</p>
	plural	<p>pausa-consonant</p> <p>quan està Manel, [los] tres al pis</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] amics</p> <p>consonant-consonant</p> <p>tots [los] dies</p> <p>quan [los] caràcters</p> <p>consonant-vocal</p> <p>vénen [loz] amics</p> <p>vocal-consonant</p>	<p>pausa-consonant</p> <p>[los] llibres i les llibretes</p> <p>[loz] dies de cada dia</p> <p>pausa-vocal</p> <p>[loz] amics</p> <p>consonant-consonant</p> <p>baix [los] xiquets</p> <p>antes [loz] mestres</p> <p>anava en [los] peus arrastrons</p> <p>tots [loz] matins</p> <p>consonant-vocal</p> <p>estan en [loz] amics</p> <p>van en [loz] agüelos</p> <p>vocal-consonant</p>

	<p>celebrar [ls] setanta-cinc anys hasta [ls] catorze no (allargament) [loz] mestres no i [s] xiquets també casa [lz] Brusca veig passar [ls] xiquets i [z] domenges baix de [z] garrofers</p> <p>vocal-vocal i [lz] amics</p>	<p>a [s] catorze anys hasta [s] catorze anys u [l](s) rius hasta [s] catorze de [s] catorze anys baix de [s] perxes a [lz] nou anys hasta [lz] nou anys hasta [ls] catorze si [ls] caràcters no haguéssem pogut comprar [z] llibres pegant a [s] xiquets i [s] xicuelos però [s] xiquets a [s] catorze anys i [z] demés i de [z] jóvens firmar(inflexió) [los] papers mos fea mos fea [los] problemes</p> <p>vocal-vocal i [lz] agüelos</p>
--	--	---